

ХЛЕБАРОБ ПРЫЙШОЎ У МАГАЗІН

УШЫ ЧЫТАЮЧЫ ПРАКЦ ДЫРЭКТЫ

Дзед Нічыпар, трымаючы пад пахай бохан белага хлеба, вяртаўся з сям'яга на снежных гурбах, што за ноч лялі ўпоперак вуліцы. Ён таропна падыходзіў да кожнага сустрачанага вясельца, браў за рукаві, і па-эмоцыйна падміргнуўшы, даставаў з кішэці флакон.

— Во, глядзі, духі купіў. А што, хопць пад старасць па-тараснаму пакаваць. Пагаліўшы папярснаў — і як палмадзёў. А што, і я пенсію маю, і баба... Пасці, дзякуй богу, ёсьць, а грошы ў дамавіну не забіраюць...

Дзед Нічыпар хаваў флакон у кішэню, праводзіў далонню па чыста паголеным барадзе і, паправіўшы пад пахай бохан, размеранай нетарошай хадю задалоўнага чалавека тупаў далей па вуліцы.

Дзед Нічыпар Марусю — даўні мой знаёмы. Калісьці ён з вятрай неахвотай перасяляўся з хутра, пасля яшчэ доўга хадзіў у зашмалёванай світцы, рэдка калі паголены, падобны да адзіночкі-хутараніна. Пасля часта бачыў яго на стагаванні калгаснага сена. Па-майстарску вывешыўшы стог, ён азідаў з яго і круціў «кавіну ножку».

Але ў хуткім часе дзед Нічыпара не было ніяк пазначана. Стэў чады часта прыступы, паголены, нібыта сінюю добры дзесятак гадоў. Цяпер з'явіўся вечарамі дзед Нічыпар, ледзяны на пелівай чарці пачы, глядзіць тэлевізар ці слухае радыё.

На першы погляд, у жыцці, у паводзінах дзед Нічыпара і няма нічога незвычайнага. І тым не менш ён — цынавая фігура беларускага селяніна. Нешта характэрнае ёсьць у дзедзе ад яго пакалення і зноўга — ад малодшых. Яго жыцц

дэ, яго паводзіны і кола Інтэрсаў — вынік тых глыбінных працаў, што адбыліся ў апошнія гады і якія сёння ідуць на сяле.

Так, пабажачка наша сёла. На той жа Жлобіншчыне павышэнне закупачных цэн на ажабка, мяса, малако вунь як узняло даходы калгасаў раёна! Толькі ад прадатку ажабка атрымана дадаткова 143,3 тысячы і ад рэалізацыі прадуктаў жывёлагадоўлі — 1 694,6 тысячы рублёў. У цэлым даходы калгасаў павялічыліся на 22 працэнты супраць папярэдняга года. У рублях гэта — 2 мільёны! Што і кажаць, важная прыбытка. Сярэдняя аплата працэдны летас складала 1 рубель 60 копеек.

Атрымаўшы зарплату, селянін не хавае яе дома ў запечку і не чакае кірмашу, каб трохі спустыць тых грошай. Ён ідзе ў магазін. Сала, гародніна, малако — гэта сваё, а хлеб, цукар, селядзец, мыла, папярсы, паліто, валенкі, сукенку, ноўдру, шапку, хустку троба купіць. Ды ці мала яшчэ чаго троба, калі ў кішэці ёсьць грошы...

Стрэшнінскае сельпо прадало за апошні год 70 тэлевізараў і 75 люстраных шафаў.

— Тут бы з рукамі забралі і трыста тэлевізараў, толькі дай ім, — зазначае старшыня райспажыўсаюза Аляксей Мікалаевіч Алянін. — Сяляне добра купляюць і матацыклы, і шафы, і сталы, і многае іншае, але, на жаль, у нас часта не хапае гэтых тавараў. А калгаснік хоча купіць іх і мусіць ехаць за дзесяці кіламетраў у Жлобін, у Бабурыскі і Светлагорскі раёны.

Аляксей Алянін паказаў мне паперку: 10 зьярэк з калгаса «Радзіма» на пральныя машыны. Калгаснік просіць прывезці ў селянскія гаспадарствы, каналы, бунды, фарфор-фарфяны посуд, мадэрныя абычкі, дзіцячыя адзенне, красны паўмяккі, радыёны...

— Раней самая хадава на следа была прасценькая, за 45 рублёў, — гаворыць ён. — Цяпер даваў даручку, ды добрую, з люстрам, аздобай рознай.

Дырэктару камбіната бытавога абслугоўвання Г. Карпавай пазнаў нейкі дзядзька з Навамаркавіч.

— Чым толькі вы там займаецеся? — нездаволена крычала тэлефонная трубка. — Зноў машына не прыехала, а ў нас чарга сцягнута, галіцца, а жанкі вунь шыць нянеслі...

— Паважаны таварыш, — сказала Карпава, — я разумею вас, але ж не разарэшыце. Прабачце, машыну заўтра абавязкова вышлем.

Галіна Васільеўна паклала трубку і задумалася... Усяго некалькі месяцаў назад камбінат атрымаў спецыяльную машыну для абслугоўвання жыхароў глыбінных вёсак. Спачатку тры з недаверам аднеслі да вынікі. Але машына з цырульнікам, закрывішчыкам, шаўцом у строга пэўны час стала абяздаваць вёскі. Іван Іванавіч, Мар'я заказала сукенку. Усім спадабалася. Цяпер паспрабуй не з'явіцца ў час! А як жа, жанчынчым троба здаць заказы на пліскроўку і гафрыроўку, дзядзючам хочацца зрабіць завіўку, модную прычоску. Мужчынчым таксама расквілілі, што наводзіць на галіцы лепш шыць быткінагаўскія майстры, чым высокія краўцы.

— Толькі з матэрыялам цялая праблема ў нас, — зазначае Галіна Васільеўна. — Калі быткінагаўскі быў у сістэме райспажыўсаю-

за, дык нам давалі для шыцця добры, недарар матэрыял, цяпер жа мы не ў той сістэме, толькі матэрыял адтуль атрымліваем. І абавязкова нам розныя аналёгія тавары: «На тае, божа, што нам нягорта».

У вёскі цяпер самыя хадзілі матэрыялы чырвонага, сіняга, зялёнага колераў. А іх у нас даўно няма. Некалькі гадоў назад селянін шыву ватушку з любата малацінці ці дыяганаль і абавязкова чорнага колераў.

— А ці якія гэта ратунак для сяда — машына бытавога абслугоўвання? Зімой прасялячыня дарогі замало, вясной, летам, восенню — размыла дажджом. І вось машына не выехала па маршруту, а людзі чакаюць яе...

— Бяда ў тым, — гаворыць Карпава, — што нашы сельскія Саветы стаяць убаку ад гэтай важнай справы. А можна, скажам, сабраць тых жа ўмельцаў — краўцоў, цырульнікаў, шаўцоў, якія ёсьць амаль у кожнай вёсцы, і старэй на месцы невялікі бытавы майстары.

У раёне сёння 36 прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання, але гэта вельмі мала. Нават такія камбінаты, як у сале Чырвоным Беразе, дзе 11 спецыялістаў, у вёсцы Пясарэвічах, дзе іх 12, — патрабуюць шыцьшыня. Сяло чакае мужчынскіх і жаночых цырульнікаў, закрывішчыкаў, добрых спецыялістаў сваёй справы.

Вядома, што рост заробку ў гэтай пэцігодцы значна павысіў пакупную здольнасць. І тут троба добра пакапаціцца работнікам прадпрыемстваў, што выпускаюць тавары культурна-бытавога прызначэння. Калгаснік патрабуе тавары ў шырокім асартымэнце і высаі-

якасці. Добрыя радыёны, радыё-прыёмнікі, тэлевізары, мабіль, матэрыялы заўсёды знойдуць свайго пакупніка.

У значнай ступені можна вырашыць праблему забеспячэння таварам бытавога прызначэння, калі іх размяркуюць разумна, з аналізам эканамікі раёнаў. Каб не атрымлівалася, што селянін са Жлобіншчыны ў сваім раёне не можа купіць тэлевізар, а ў Бабурыскім ці Светлагорскім раёнах гэты тэлевізар пільніцца на паліцах магазінаў.

Звычайна хадава тавары размяркуюцца ў абласных саюзіах і ўдзельнай вазе раёнаў у таварабароне вобласці. Але эканаміка сельскага раёнаў расце так бурна, таварабарот іх павялічваецца так хутка, што арыентавацца толькі на гэты паказчык цяпер ужо нельга. Пры размеркаванні тавараў фондаў важна ўлічваць, чаго, колькі і каму патрэба. Значыць, троба глыбока вывучыць попыт пакупнікоў з улікам росту эканамікі гаспадаркі і дабрабыту сельскага насельніцтва формы гандлю. Ужо сёння добра зарэкамендавалі сябе такія з іх, як дастаўка тавараў на дом па заказах пакупнікоў, развозны і паслячачны гандаль. Аб гэтым гаворыцца ў праекце Дырэктару па новаму пладжываюму плану развіцця народнай гаспадаркі.

Усюды на Жлобіншчыне — у полі, на брыгадных дварах, на жывёлагадоўчых фермах — можна пацэць гаворку пра новую пцігодку, яе прадвызначэнні. Калгаснікі думалі таксама, як лепш спланаваць арцельную пцігодку, каб узяць эканаміку гаспадарак і на гэтай аснове павялічыць аплату працы.

А ў калгасах не змаўкае рокат трактараў, аўтамашыны: хлебаробы рыхтуюцца сустраць вясну ў поўнай гадоўнасці.

Ул. АНДРЭЕУ.

Жлобінскі раён.

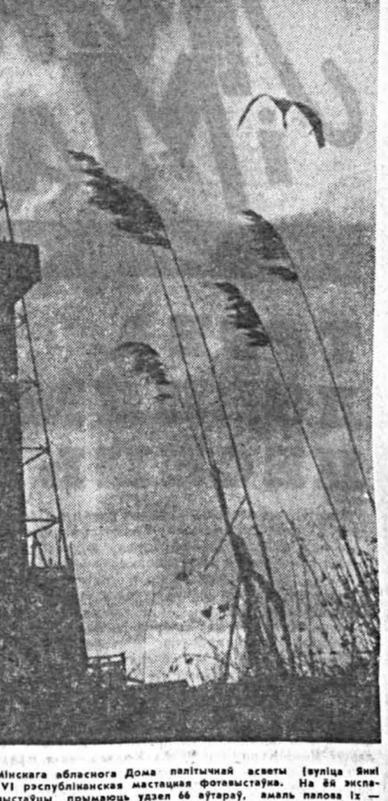
ЯШЧЭ некалькі штрыху да праблемы ўзаемнасці ў нашым, падчас вельмі дзіўным, пралемленні.

За апошнія гады праз асабістыя кантакты беларускіх дзеячоў культуры з прагрэсіўнымі літаратарамі замежных краін і праз Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з

Зарубежнымі краінамі ў Беларускае літаратары завязалі плённыя творчыя сувязі з многімі літаратарамі не толькі сацыялістычных краін, але і краін капіталістычнага Захаду — у тым ліку з Англіяй. Праз секцыю літаратуры і мастацтва таварыства ажыццяўляецца сістэматычны абмен кнігамі мастацкай літаратуры, прыязнымі выданнямі і нават «жывымі» галасамі пэтуі і перакладчыку ў гукі і галаскі на пэціцы. Дзкую краінах Брытанскага супольніцтва многія прагрэсіўныя літаратары — такія вядомыя англійскія пэты, як Пітэр Рэдгрэў, Вера Рэй, Элізабет Іенінгс, Бэці Парвін, Уолтэр Мэй і некаторыя іншыя — актыўна ўключыліся ў перакладчы беларускай пэцізі для анталогіі, якая наменана для выдання ў Парыжы на лініі ЮНЕСКА на англійскай мове ў 1967 годзе. Імі ўжо прадстаўлены англійскаму чытачу больш 40 Беларускае пэтуі, у тым ліку Максім Танк поўнай кнігай вершаў «Мой хлеб надзеі», якая толькі што выйшла ў Лондане ў выдавецтве «Пінгвін», і Аркады Куляшоў сваім апошнім, пэцічным зборнікам «Новая кніга». У Канадзе рыхтуецца да выдання анталогія Беларускай жаночай пэцізі за апошнія 50 год пад аюмоўнай назвай «Ад Цёткі да Вярбы». Як бачым, энтузіясты і з мяжой, нашымі ж сабратамі па прафесіі, зроблена і робіцца ня мала. Узвемнасць патрабуе і ад нас нейкіх крок да добрай волі. І мы маглі адказаць нашым сябрам дэбром на дэбро, толькі былі, што ў сучаснай англійскай і канадскай прагрэсіўнай літаратуры, у тым ліку і ў пэцізі, ёсьць многа кніг, што напісаны талкова, свабодна, з прыёмным для нас ідэйным пэцізі, і з гумарам, так уласцівым англійскаму пэці. Узвемнасць патрабуе і ад нас творчасць такога вядомага нашаму чытачу англійскага пэці і раманіста, як Алан Сіліто — рабачага, ураджэнца Натынгема — горада, які ўжо каля 20 гадоў падтрымлівае традыцыйныя вузы сваяцтва і дружбы з нашым Мінскам. Пасля перакладзенага ў нас на рускую мову яго рамана «Ключ ад дзвярэй» Сіліто за апошнія тры гады апублікаваў зборнік вершаў і тры новыя раманы, у тым ліку і востра антыфашыскага рамана «Гузэм, выйтайцеся воіны!». Раман ужо выйшаў сёлет у нямецкім перакладзе ў ГДР (апублікаваны ў штотдынявіку «Зонтага») і ў некаторых іншых сацыялістычных краінах, ён сустраціў крытыкаў з захапленнем. Ён мог бы быць сустраці з цікавасцю і нашым савецкім чытачом, такім дэпільтывім і прагным на новае і дэбрае ў літаратуры, калі б нашы выдавецтвы маглі пашыршыць рубрыкі сваіх зяматчыных пладжываў на выпуску перакладчы літаратуры. І выдавецтвы, і тэа інстанцыі, што стаяць над імі.

МАСТАЦТВА, пэцізіз — вось што перш за ўсё дэносіць да нас атмасферу нацыянальнага жыцця суседзяў бліжніх і далніх, гукі і пахі і прыроды, іх мову ў заўсёды непуготных фарбах і адценнях. «Нясуць чалавечыя свой дар», як гаварыў М. Багдановіч, нацыянальная літэратура прыходзіць перш за ўсё праз жыццёвыя крыніцы сваёй зямлі, свайго народа. І гаворчыя словы Лью Талстага, па сваёму інтэрнацыянальнаму абавязку не з болязію, як мы падчас гэта робім, а настойліва і смела павіны мы даследаваць тое сапраўднае псіхалагічнае дзіва, якое ўяўляе сабой мастацтва іншых народаў. Бо ні дэведнікі, ні правяднікі і гіды не здольны дзець гэтага цудоўнага плазвання чужога, як свайго».

У Гомелі адбыўся гарадскі згляд мастацкай самадзейнасці Каленны Палаца культуры імя Ул. І. Леніна, завода «Гомсельмаш». Урадуналія і аднаўлення прамысловыя і сельскагаспадарчыя ўстановаў горада парадваў многімі добрымі імварамі. На большасці прадпрыемстваў і ўстановаў тут рэгулярна вядзецца рэспетычыйнае далёка і блізка, вядома, ралё Лёніна была з імямі ўрадуналія і аднаўлення прамысловыя і сельскагаспадарчыя ўстановаў горада парадваў многімі добрымі імварамі. На большасці прадпрыемстваў і ўстановаў тут рэгулярна вядзецца рэспетычыйнае далёка і блізка, вядома, ралё Лёніна была з імямі ўрадуналія і аднаўлення прамысловыя і сельскагаспадарчыя ўстановаў горада парадваў многімі добрымі імварамі.

СПРАВАЗДАЧА ФОТАМАЙСТРОЎ

Учора ў павяшанні Мінскага абласнога Дома пэцічэскай асветы (вуліца Янкі Купалы, 21) адбыўся 41 рэспубліканскі мастацкі фотавыстава. На ёй з'явіліся 152 работы. У выставі прымаюць удзел 66 аўтараў, амаль палова іх — фотамастары. Дзімні расказваюць аб дасягненнях Савецкай Беларусі, аб савецкай працы рабочых і калгасніц, аб росквіце эканамікі і культуры рэспублікі. Эмацыйна адзінае і аднаўлення прамысловыя і сельскагаспадарчыя ўстановаў горада парадваў многімі добрымі імварамі.

ГЕРОЯМ БРЭСТА

У партыйнай зале аднаго з новых корпусоў Брэскага дывізіяна камбіната адкрыта выстаўка праектаў помніка абаронцам Крэпасці-героя. Тут прадстаўлены работы пэці творчых груп з выстаўкай пэці зямлі і тэа інстанцыі, што стаяць над імі.

У пэці творчых груп з выстаўкай пэці зямлі і тэа інстанцыі, што стаяць над імі.

У пэці творчых груп з выстаўкай пэці зямлі і тэа інстанцыі, што стаяць над імі.

ПРАЗ СВАЁ-ДА ЧАЛАВЕЦТВА

Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.

Чым нядбайствам, нічога не ўзяць з таго, што сотні народаў праз тысячы год сабралі ў скарбніцу светавой культуры. Ён лічыў, што ўсёкае творчае наследванне толькі тды будзе карысным, калі яно не парываць нацыянальнай прыроды мастацтва: «Як кожны народ мае сваю нацыянальную душу, так і кожны народ мае сваю нацыянальную стэль творчасці, найбольш прыдатны для гэтай душы».

ВЕРНІЯ гэтым запаветам, Беларускае перакладчы мастацтва, якое прыводзіць пэціцы, шырыць з году ў год, абіраючы тых чарадзейных «мёд верасова» пэцізі, што тоцьць у сабе кветкі ў стэлах і палях вялікай Расіі і Украіны, на гарохі Грузіі і Шатландыі, у джунглях Індыі і памесках Лацінскай Амерыкі. Яшчэ ў 1954 годзе, выступаючы на III з'ездзе пісьменнікаў Беларусі, Максім Танк слуха адначыў, што ў нас амаль усе пісьменнікі могуць перакладчы (і перакладчы) — адначымі ім) з мовы украінскай і польскай, рускай і чэшскай, балгарскай і славацкай.

Нельга сказаць, што ў нас «дэфіцыт» на добры перакладчы і ў ліку пэцізі і прэзачныя маладых пакаленняў. За апошнія дзесяцігоддзі дэ ямале нашых талентавіх маладых пісьменнікаў — і члену і пакуль што яшчэ не членаў нашай пісьменніцкай арганізацыі — спрабавалі і не без поспеху, свае сілы ў гэтым нявількі жанры. У іх перавага перад некаторымі нашымі майстрамі перакладчы старэйшага пакалення ў добрым веданні моў большасці славацкай і іншых народаў, але ў галіне ўдасканальвання свайго майстарства ім прадстаіць яшчэ не мала работа.

У сваім развіцці па шляху сацыялістычнага рэалізму беларуская літэратура выпрацоўвае і высокую культуру мастацкага перакладчы. Класікі нашай літэратуры адкрылі чытачу вялікія скарбы ад Міцкевіча і Калінавіча ў суседняй братай літэратуры Польшчы і да Рабіндраната Тагора ў далёкай Бенгаліі. Праз іх самадданую працу мы спазналі сілу ўздзеяння чарадзейных гекзаметраў і трылетэаў пэцізі старажытнасці, як і вольных пералажэнняў фальклорных узораў народаў Скандынавіі, Персіі і Японіі. Але атака нямноганага часу, на вялікі жаль, не толькі старыца, а ў пэці мэрэ і архаізе перакладчы не толькі пасрэдны, а нават і тыя, якія былі ў свой час зроблены добрымі літаратарамі. І, зыходзячы з патрабаванняў часу, мы адчуваем нестойкі і неабходнасць у надарвізацыі і ўзвядзенні раней зробленых перакладчы. Таму сягоння мы ўяўляем сабе славеты шэдэўр Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» і перакладчы нават такога вядомага нашага мовазнаўцы і літэратура, як Бр. Тарашкевіч, а ў зроблены Пятром Бітлем новым перакладчы, урыўкі з якога з'явіліся на старонках нашага «Дня пэцізі», 1965 года.

Рыгор Барэдулін даў нам сёлет магчымасць зусім па-новаму прычытаць і з асалодай слухаць са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні», вей хачь са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні», вей хачь са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні», вей хачь са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні».

ЯШЧЭ некалькі штрыху да праблемы ўзаемнасці ў нашым, падчас вельмі дзіўным, пралемленні.

За апошнія гады праз асабістыя кантакты беларускіх дзеячоў культуры з прагрэсіўнымі літаратарамі замежных краін і праз Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з

Зарубежнымі краінамі ў Беларускае літаратары завязалі плённыя творчыя сувязі з многімі літаратарамі не толькі сацыялістычных краін, але і краін капіталістычнага Захаду — у тым ліку з Англіяй. Праз секцыю літаратуры і мастацтва таварыства ажыццяўляецца сістэматычны абмен кнігамі мастацкай літаратуры, прыязнымі выданнямі і нават «жывымі» галасамі пэтуі і перакладчыку ў гукі і галаскі на пэціцы. Дзкую краінах Брытанскага супольніцтва многія прагрэсіўныя літаратары — такія вядомыя англійскія пэты, як Пітэр Рэдгрэў, Вера Рэй, Элізабет Іенінгс, Бэці Парвін, Уолтэр Мэй і некаторыя іншыя — актыўна ўключыліся ў перакладчы беларускай пэцізі для анталогіі, якая наменана для выдання ў Парыжы на лініі ЮНЕСКА на англійскай мове ў 1967 годзе. Імі ўжо прадстаўлены англійскаму чытачу больш 40 Беларускае пэтуі, у тым ліку Максім Танк поўнай кнігай вершаў «Мой хлеб надзеі», якая толькі што выйшла ў Лондане ў выдавецтве «Пінгвін», і Аркады Куляшоў сваім апошнім, пэцічным зборнікам «Новая кніга». У Канадзе рыхтуецца да выдання анталогія Беларускай жаночай пэцізі за апошнія 50 год пад аюмоўнай назвай «Ад Цёткі да Вярбы». Як бачым, энтузіясты і з мяжой, нашымі ж сабратамі па прафесіі, зроблена і робіцца ня мала. Узвемнасць патрабуе і ад нас нейкіх крок да добрай волі. І мы маглі адказаць нашым сябрам дэбром на дэбро, толькі былі, што ў сучаснай англійскай і канадскай прагрэсіўнай літаратуры, у тым ліку і ў пэцізі, ёсьць многа кніг, што напісаны талкова, свабодна, з прыёмным для нас ідэйным пэцізі, і з гумарам, так уласцівым англійскаму пэці. Узвемнасць патрабуе і ад нас творчасць такога вядомага нашаму чытачу англійскага пэці і раманіста, як Алан Сіліто — рабачага, ураджэнца Натынгема — горада, які ўжо каля 20 гадоў падтрымлівае традыцыйныя вузы сваяцтва і дружбы з нашым Мінскам. Пасля перакладзенага ў нас на рускую мову яго рамана «Ключ ад дзвярэй» Сіліто за апошнія тры гады апублікаваў зборнік вершаў і тры новыя раманы, у тым ліку і востра антыфашыскага рамана «Гузэм, выйтайцеся воіны!». Раман ужо выйшаў сёлет у нямецкім перакладзе ў ГДР (апублікаваны ў штотдынявіку «Зонтага») і ў некаторых іншых сацыялістычных краінах, ён сустраціў крытыкаў з захапленнем. Ён мог бы быць сустраці з цікавасцю і нашым савецкім чытачом, такім дэпільтывім і прагным на новае і дэбрае ў літаратуры, калі б нашы выдавецтвы маглі пашыршыць рубрыкі сваіх зяматчыных пладжываў на выпуску перакладчы літаратуры. І выдавецтвы, і тэа інстанцыі, што стаяць над імі.

МАСТАЦТВА, пэцізіз — вось што перш за ўсё дэносіць да нас атмасферу нацыянальнага жыцця суседзяў бліжніх і далніх, гукі і пахі і прыроды, іх мову ў заўсёды непуготных фарбах і адценнях.

«Нясуць чалавечыя свой дар», як гаварыў М. Багдановіч, нацыянальная літэратура прыходзіць перш за ўсё праз жыццёвыя крыніцы сваёй зямлі, свайго народа. І гаворчыя словы Лью Талстага, па сваёму інтэрнацыянальнаму абавязку не з болязію, як мы падчас гэта робім, а настойліва і смела павіны мы даследаваць тое сапраўднае псіхалагічнае дзіва, якое ўяўляе сабой мастацтва іншых народаў. Бо ні дэведнікі, ні правяднікі і гіды не здольны дзець гэтага цудоўнага плазвання чужога, як свайго».

У Гомелі адбыўся гарадскі згляд мастацкай самадзейнасці Каленны Палаца культуры імя Ул. І. Леніна, завода «Гомсельмаш». Урадуналія і аднаўлення прамысловыя і сельскагаспадарчыя ўстановаў горада парадваў многімі добрымі імварамі. На большасці прадпрыемстваў і ўстановаў тут рэгулярна вядзецца рэспетычыйнае далёка і блізка, вядома, ралё Лёніна была з імямі ўрадуналія і аднаўлення прамысловыя і сельскагаспадарчыя ўстановаў горада парадваў многімі добрымі імварамі.

УШЫ ЧЫТАЮЧЫ ПРАКЦ ДЫРЭКТЫ

Дзед Нічыпар, трымаючы пад пахай бохан белага хлеба, вяртаўся з сям'яга на снежных гурбах, што за ноч лялі ўпоперак вуліцы. Ён таропна падыходзіў да кожнага сустрачанага вясельца, браў за рукаві, і па-эмоцыйна падміргнуўшы, даставаў з кішэці флакон.

— Во, глядзі, духі купіў. А што, хопць пад старасць па-тараснаму пакаваць. Пагаліўшы папярснаў — і як палмадзёў. А што, і я пенсію маю, і баба... Пасці, дзякуй богу, ёсьць, а грошы ў дамавіну не забіраюць...

Дзед Нічыпар хаваў флакон у кішэню, праводзіў далонню па чыста паголеным барадзе і, паправіўшы пад пахай бохан, размеранай нетарошай хадю задалоўнага чалавека тупаў далей па вуліцы.

Дзед Нічыпар Марусю — даўні мой знаёмы. Калісьці ён з вятрай неахвотай перасяляўся з хутра, пасля яшчэ доўга хадзіў у зашмалёванай світцы, рэдка калі паголены, падобны да адзіночкі-хутараніна. Пасля часта бачыў яго на стагаванні калгаснага сена. Па-майстарску вывешыўшы стог, ён азідаў з яго і круціў «кавіну ножку».

Але ў хуткім часе дзед Нічыпара не было ніяк пазначана. Стэў чады часта прыступы, паголены, нібыта сінюю добры дзесятак гадоў. Цяпер з'явіўся вечарамі дзед Нічыпар, ледзяны на пелівай чарці пачы, глядзіць тэлевізар ці слухае радыё.

На першы погляд, у жыцці, у паводзінах дзед Нічыпара і няма нічога незвычайнага. І тым не менш ён — цынавая фігура беларускага селяніна. Нешта характэрнае ёсьць у дзедзе ад яго пакалення і зноўга — ад малодшых. Яго жыцц

ПРАЗ СВАЁ-ДА ЧАЛАВЕЦТВА

Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.

Чым нядбайствам, нічога не ўзяць з таго, што сотні народаў праз тысячы год сабралі ў скарбніцу светавой культуры. Ён лічыў, што ўсёкае творчае наследванне толькі тды будзе карысным, калі яно не парываць нацыянальнай прыроды мастацтва: «Як кожны народ мае сваю нацыянальную душу, так і кожны народ мае сваю нацыянальную стэль творчасці, найбольш прыдатны для гэтай душы».

ВЕРНІЯ гэтым запаветам, Беларускае перакладчы мастацтва, якое прыводзіць пэціцы, шырыць з году ў год, абіраючы тых чарадзейных «мёд верасова» пэцізі, што тоцьць у сабе кветкі ў стэлах і палях вялікай Расіі і Украіны, на гарохі Грузіі і Шатландыі, у джунглях Індыі і памесках Лацінскай Амерыкі. Яшчэ ў 1954 годзе, выступаючы на III з'ездзе пісьменнікаў Беларусі, Максім Танк слуха адначыў, што ў нас амаль усе пісьменнікі могуць перакладчы (і перакладчы) — адначымі ім) з мовы украінскай і польскай, рускай і чэшскай, балгарскай і славацкай.

Нельга сказаць, што ў нас «дэфіцыт» на добры перакладчы і ў ліку пэцізі і прэзачныя маладых пакаленняў. За апошнія дзесяцігоддзі дэ ямале нашых талентавіх маладых пісьменнікаў — і члену і пакуль што яшчэ не членаў нашай пісьменніцкай арганізацыі — спрабавалі і не без поспеху, свае сілы ў гэтым нявількі жанры. У іх перавага перад некаторымі нашымі майстрамі перакладчы старэйшага пакалення ў добрым веданні моў большасці славацкай і іншых народаў, але ў галіне ўдасканальвання свайго майстарства ім прадстаіць яшчэ не мала работа.

У сваім развіцці па шляху сацыялістычнага рэалізму беларуская літэратура выпрацоўвае і высокую культуру мастацкага перакладчы. Класікі нашай літэратуры адкрылі чытачу вялікія скарбы ад Міцкевіча і Калінавіча ў суседняй братай літэратуры Польшчы і да Рабіндраната Тагора ў далёкай Бенгаліі. Праз іх самадданую працу мы спазналі сілу ўздзеяння чарадзейных гекзаметраў і трылетэаў пэцізі старажытнасці, як і вольных пералажэнняў фальклорных узораў народаў Скандынавіі, Персіі і Японіі. Але атака нямноганага часу, на вялікі жаль, не толькі старыца, а ў пэці мэрэ і архаізе перакладчы не толькі пасрэдны, а нават і тыя, якія былі ў свой час зроблены добрымі літаратарамі. І, зыходзячы з патрабаванняў часу, мы адчуваем нестойкі і неабходнасць у надарвізацыі і ўзвядзенні раней зробленых перакладчы. Таму сягоння мы ўяўляем сабе славеты шэдэўр Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» і перакладчы нават такога вядомага нашага мовазнаўцы і літэратура, як Бр. Тарашкевіч, а ў зроблены Пятром Бітлем новым перакладчы, урыўкі з якога з'явіліся на старонках нашага «Дня пэцізі», 1965 года.

Рыгор Барэдулін даў нам сёлет магчымасць зусім па-новаму прычытаць і з асалодай слухаць са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні», вей хачь са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні», вей хачь са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні», вей хачь са сцэны тэатра Я. Коласа «Ветрыні».

ЯШЧЭ некалькі штрыху да праблемы ўзаемнасці ў нашым, падчас вельмі дзіўным, пралемленні.

За апошнія гады праз асабістыя кантакты беларускіх дзеячоў культуры з прагрэсіўнымі літаратарамі замежных краін і праз Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з

Зарубежнымі краінамі ў Беларускае літаратары завязалі плённыя творчыя сувязі з многімі літаратарамі не толькі сацыялістычных краін, але і краін капіталістычнага Захаду — у тым ліку з Англіяй. Праз секцыю літаратуры і мастацтва таварыства ажыццяўляецца сістэматычны абмен кнігамі мастацкай літаратуры, прыязнымі выданнямі і нават «жывымі» галасамі пэтуі і перакладчыку ў гукі і галаскі на пэціцы. Дзкую краінах Брытанскага супольніцтва многія прагрэсіўныя літаратары — такія вядомыя англійскія пэты, як Пітэр Рэдгрэў, Вера Рэй, Элізабет Іенінгс, Бэці Парвін, Уолтэр Мэй і некаторыя іншыя — актыўна ўключыліся ў перакладчы беларускай пэцізі для анталогіі, якая наменана для выдання ў Парыжы на лініі ЮНЕСКА на англійскай мове ў 1967 годзе. Імі ўжо прадстаўлены англійскаму чытачу больш 40 Беларускае пэтуі, у тым ліку Максім Танк поўнай кнігай вершаў «Мой хлеб надзеі», якая толькі што выйшла ў Лондане ў выдавецтве «Пінгвін», і Аркады Куляшоў сваім апошнім, пэцічным зборнікам «Новая кніга». У Канадзе рыхтуецца да выдання анталогія Беларускай жаночай пэцізі за апошнія 50 год пад аюмоўнай назвай «Ад Цёткі да Вярбы». Як бачым, энтузіясты і з мяжой, нашымі ж сабратамі па прафесіі, зроблена і робіцца ня мала. Узвемнасць патрабуе і ад нас нейкіх крок да добрай волі. І мы маглі адказаць нашым сябрам дэбром на дэбро, толькі былі, што ў сучаснай англійскай і канадскай прагрэсіўнай літаратуры, у тым ліку і ў пэцізі, ёсьць многа кніг, што напісаны талкова, свабодна, з прыёмным для нас ідэйным пэцізі, і з гумарам, так уласцівым англійскаму пэці. Узвемнас

БЕЛАРУСКАЯ ГЕРАЛЬДЫКА

Цінава даследаванне па геральдыцы падтрыманні беларускіх гісторыі. Ім удадзецца па апісанні аднавіць гербы гарадоў і вёсак, уберыць сваёй рэспублікі. На многіх гербах сустракаецца змея, якая адлюстроўвае сэрцаваты характар і мячачы і шчытом, — сімвал баявога братэрства рускага, беларускага, польскага і літвінскага народаў. Тымі гербамі згодна з полісна-літоўскай геральдыкай, маглі ўзяць сабе войны, якія ўдзельнічалі ў славаўтай Грунавалдскай бітве супраць крымчаносцаў. Там па-геройску ваявалі пачынаў з польскімі і літоўскімі войскамі беларускія палкі пад загадам Юрыя Міраслаўскага.

З цягам часу змея на ноні перайшла ў гербы Віцебска, Полацка, Слуцка і іншых гарадоў. Гэтыя змеі маюць на руцях сцягу фігуру конніка з узнятым мечам. Гэтую змею воіны гербаў ахоўвалі ад вядзеньня баваўны дзеянні пад Грунавалдам, дзе дружныя з сэрцаватым духам сцілі аб'яднаных войск.

Геральдыка ўважваецца многія старажытныя гісторыі беларусаў. У гэтых на яны намаляваны залатыя лагровыя вянкі са сяржковымі мячамі на традыцыйных барохавых палках, уключаючы перамогу рускіх войск над шведзкім ў бітве ля м. Лясной у 1708 годзе, калі ўвайшла ў гісторыю «маці Палатускай баталіі». Герб Браста апаўвадае пра тое, што гэты горад у 1845 годзе быў ператвораны ў крэпасць. Спаноены бланкіны колер поля і пастаўлены ў круг укруцаныя палкі падтрымліваюць яго пагражанае становішча.

Многія гербы створаны на геаграфічных і сімвалізуюць багачыні і высякароднасць людзей, пазначваюць адрозненні сельскай працы палвання, развіццё рамяства, гандлю і культурных сувязей.

А.Д.

Малюнік Б. Заборавы да эпасі А. Адамовіча «Вікторыя», якія выходзіць у выдавецтве «Беларусь».

3 МАЙСЕМ КУЛЬБАКАМ я пазнаёміўся ў пачатку трыццаціх гадоў, калі ў брыгадзе пісьменнікаў БелАППа разам з ім ездзіў на сустрэчы з чытачамі ў Смалевічы. Я ведаў ад Ізі Харніка, Майсея Тайфа, Заліка Аксельрода, што ён шчыры і добры чалавек, і ў час паездкі не толькі пераконаўся ў гэтым, але і палюбіў гэтага дасціпнага і разумнага чалавека. А пазнаёміўся бліжэй з яго вершамі, назаўсёды пасябраваў з яго сур'ёзным паэтычным словам...

У Смалевічах нам давялося некалькі разоў выступіць перад чытачамі. Доклады рабіў Х. Дунец, а М. Кульбак, В. Маранюк, В. Каваль і я чыталі свае творы. Кульбак чытаў вершы на яўрэйскай мове, а я, па ягонаму просьбе — пераклады-падрадковікі. Падрадкаванні — гэта, вядома, далёка не самыя вершы. Але нават яны (сярод іх «Беларусь», «Зіменная ноч у старанькай хаце») усхвалявалі і ўразілі мяне, паланілі пазэзіяй, якая ўвабрала ў сабе і скрупу чалавечай ідэалі, і ўслаўленне працоўнага братэрства простых людзей.

Да гэтага часу помніцца радкі, у якіх М. Кульбак проста, звычайна, але пазэзія і горда гаворыць пра і бацькаву працавітую сям'ю, у якой пачынаўся яго біяграфія і брада вытокі паэтычнае слова:

ШЧЫРЫ СЯБРА, САМАБЫТНЫ ПІСЬМЕННІК

ДА 70-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ М. КУЛЬБАКА

У вершам М. Кульбака моцна і шчыра гучыць услаўленне чалавечай працы, якая гуртуе людзей у калектывы, надае сэнс жыццю і асабліваю каштоўнасць кавалку хлеба:

Ужо на світанні ўсе былі вясёлыя, як музыканты, сталі ўсе вясмацца з дэспам на чале. І пайшла музыка: Крок — паварот плячым, Свічучы косы і мялінамі скачучы, За кавалак хлеба траба пачаць, сямкі, траба працягваць... Скінулі хлопцы навулі, агаўлічы насматны, як яліны, спіны...

І мае шаснаццаць доўжыню? — Я мой бацька, — Яўрэй звычайны, як бароны, цытаюць бярвенне з лесу і кожны дзень працуюць, працуюць, як валы. Вячэрочку яны разам, за адным сталом, з адной мисы, Потым валыцца спаць, як снапы...

Гэта быў шчыры і праўдзівы дакладны паэтычны жыццёвы не толькі працавітай сям'і Зельманова (раман «Зельманова»), але і ўсёе месцавой яўрэйскай беднаты ў дарэвалюцыйны час. Адчуваўся, што М. Кульбак добра ведаў тыя калібостыя жыццёвыя дарогі, на якіх семнаццаць братоў цярпелі працай забралі «кавалак стініцы і хвост іржавага селідца», і на гэтай трывалай аснове было прастора яго вобразнаму мысленню, якое арганічна спалучала традыцыі фальклору з лепшымі набыткамі тагачаснай паэзіі:

А дзед мой, мой дзед, дзед, дзед, зладзіць на пачу. Ён старанькі, не дачкаваў. Але ногі... яны вельмі, яны самі вядуць на пачу... Добрая дзедавыя ногі, яны служыць яму ўжо мольны гадоў...

На дзве натуральна паэтычна ўмоўнасці прадоўжыла тут кол думкі і настолькі пашырыла штодзённую сцэнку, што становіцца прастора і дэла ў душы самога чытача, і ён разам з аўтарам з любоўю і павагай глядзіць на гэтага дзеда, які, відаць, нямаўла нарабіўся за сваё доўгае жыццё.

Я часта сустракаўся з М. Кульбакам, любіў з ім гаварыць. Ён быў вясёлым чалавечкам, у якім жыла, як кажуць, «смяшанна-залацінка», умеў цікава раскаваць, і я не раз быў, як Купала, Колас і Чорны сядзёл з ім на канале ў Даме пісьменніка і ўважліва ён слухалі. Кульбака любіла і літаратурная моладзь, якую ён заўсёды падтрымліваў і з якой ахвотна дзяліўся сваім вопытам.

М. Кульбак нямаўла пісаў пра родную Беларусь, любіў беларускую літаратуру і перакладаў на яўрэйскую мову творы Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ён збраўся перакласці «Новую зямлю», і ў яго было шмат творчых задум, але ажыццявіць іх не давялося. У 1937 годзе яго таленавіта творчая праца была спынена, і неўзабаве ён трапіў у з'яну.

Сёння ж зноў з намі творы таленавітага яўрэйскага паэта, драматурга і перакладчыка Майсея Саламонавіча Кульбака.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ

З ЛЮБОЎЮ ДА РОДАЙ ПРЫРОДЫ

Установа культуры Віцебскай вобласці значна актыўна працаваў па развіццё культуры і фотаматэрыялаў на тэмы: «Ахова прыроды — усенародная справа», «Лес — наша багачыня», «Рыбныя рэсурсы, іх выкарыстанне і ахова», «Водныя рэсурсы, іх выкарыстанне і ахова», «Ахова прыроды ў Беларусі».

Летась культурна-асветныя ўстановы вобласці правялі больш чым тысяч лекцый, дакладаў і гукарады, а таксама дзіцячыя рэспублікі, сярэты невяты, ў бібліятэках аформлена 1400 кніжных выставак літаратуры аб прыродных багачынях нашай Радзімы. Вялікія поспехы ў чарочках маршаваных твораў Леаніда Лянона «Рускі лес», Віталія Волынскага «Родны край» і іншых пісьменнікаў.

Віцебская абласная бібліятэка імя У. І. Леніна падтрымвала і развіццё ва ўсе масавыя бібліятэкі тэматычныя распрацоўкі: «Высучай і любі свой край», «Прырода Віцебшчыны», Дзіцячая абласная бібліятэка імя М. К. Крупаўскай правяла ў пільніцкіх лагеры «Лясная паліна» карнавал, прысвечаны прыродзе роднага краю. Да гэтага часу навукавы былі аформлены выставы «Пісьменнікі і мастакі аб прыродзе» і малюнікі пачаў і пільніцкіх лагераў «Прырода».

Любоў да роднай прыроды ў чытачоў выхоўваюць Гарадоцкая, Суражская, Ушацкая, Езрышчынская дзіцячыя бібліятэкі. Яны арганізуюць літаратурныя вечары, бібліяграфічныя агляды, віктарыны. Шмат масавых мерапрыемстваў па прапагандзе вядоў аб прыродзе і яе ахове правялі Лепельская і Талачынская дзіцячыя бібліятэкі, Полацкі, Пастаўскі, Дубровенскі і Ветрынскі Дамы культуры, Віцебскі парк культуры і адпочынку.

Абнаўляюцца экспазіцыі аб прыродных рэсурсах Віцебшчыны абласны і раённыя гісторыя-навуковыя музеі.

Б. ПЯРКОУСКІ

ХОДЖАНЫМІ СЦЕЖКАМІ

САКАВІК не тая пара, калі можна любавацца баваўца Станькава. Нават стары парк паспаздаўне мясціны каля станькаўца — выглядае цяпер паўраза чорныя дрэвы і шары снег...

Аднак і ў гэты пахмурны дзень мяне тут усё баіць. Так бывае, калі прыязджаеш у якое-небудзь месца пасля доўгага перапынку. А я ў гэтых месцах некалі працаваў, ды і многа год.

І яшчэ адно пачуццё заўсёды ўнікае пры падобных абставінах — у кожным сустрачэнні чакаеш убачыць знаёмага. Але людзі, што сустракаюцца, адкаваюць тыя аб'яквыямы позіркі, і ты толькі цяпер пачынаеш некалькі асабліва — выразна разумь, што трапіўшы нямаўла год з дня апошняга твайго прыезду...

І гэтыя два хлопцы, што ўпыхаюцца на трактар, мяне зусім неспадзява. Адразу ж адначасна сабе, што некалі вядоў у твар усіх механізатараў мясцовага калгаса імя Леніна.

Хлопцы падобны адзін на аднаго, як браты, абодва бляжылі і кірпатымі насамі і замурманілі тавары, на абодвух салданія бунтаў і кірпаты боты. Значыць, наваўла дэмабілізаваліся. Я не магу праіцьці міма.

— Як справы?

Хлопцы крэху здзіўлена глядзілі на мяне, але вельмі ўсімхачоўца:

— А, нішто сабе.

Я цікаўна іх заробаткі. Трактарысты паведамаюць, што на працяг дзень летась выпала па 75 капеек толькі грашыма, акрамя збожжа і бульбы. Для мяне гэта вялікая навіна. Некалі мясцовы калгас быў у раёне адным з самых слабых. Я раскаваў хлопцам, што калі дванаццаць гадоў назад прыхаў працаваць у раён, дык у іх арцелі давалі на працяг дзень па 10 капеек.

— Па каляцыі на новыя! — здзіўляюцца механізатары.

З далейшай размовы даведваюся, што значна ўзрастлі ў калгасе ўраджай. Летась сабралі збожжа на 13 цэнтнераў, бульбы на 90. Гэта на станькаўскіх пасах! Памятаю, больш шасці — самі кантраля збожжа тут не вырошчвалі... Раптам уславінаю пра мэта свайго прыезду ў мясціна.

— Дзе жыўе Казей Сцяпан Ануфрыевіч?

Хлопцы пацкаюць плячымі.

— Тут Казеў? Многа... Ці не той гэта, што памёр летась? Яго дачка ў школе-інтэрнаце робіць?

— Хлопцы, дарэгія! — пачынаю хвалявацца я, — я ж пра таго Казея, што калгасную шмільду ў гады вайны схваў...

— Якую шмільду? — механізатары глядзіць адзін на аднаго, і я пачынаю разумь, што яны пра таго Казея, што некалі працаваў у канторы механізацыі, расказаў ім.

— Адразу пасля таго, як прагніў нешта са Станькава, сабраліся былія калгаснікі, каб дагаварыцца, як зноў арганізаваць. Раіліся, спрачаліся, дзе яноў жыць дасца, куды паставіць, куды схаць па насенне. А потым нехта спытаў:

— А як назавём калгас?

Тут зноў падняўся вярхал. Кожны прапанаваў сваё. Хто — «Перамога», хто — «Вызваленне», хто — лічча як-небудзь. Ніхто мусіць не заўважыў у гэты момант, як з двара (было гэта летам, і людзі сабраліся на двары) ўвайшла калгасная кантора) выйшаў пачынаў чалавек і лабег праз вуліцу да свайго дома. Праз яны дзесяць хвілін ён вярнуўся, трымаючы ў руках нешта, загорнутае ў газету.

— Людзі добрыя, пакіньце спрачачна, — крыкнуў ён, — ёсць назва, самая добрая.

Ён разгарнуў газету, і ўсе убачылі зашпаклёну шмільду з надпісам «Калгас імя Леніна Станькаўскага сельсавета».

— Ваюхны, дык гэта ж даваенная шмільда нашага калгаса! — усклінуў нехта.

— Дзе вы яе знайшлі, Ануфрыевіч?

— Нідзе я не знайшоў, — буркнуў той. — Калі немцы прыйшлі, дык я з канторы садраў і схваў. Меркаваў, спатрабіцца ж яшчэ...

На двары стала ціха. Кожны разумь, чым ён рызыкаваў. Калі б у час акупацыі шмільду знайшлі ў яго, — не знасіў бы галавы чалавек...

— Дык вось пра гэтага чалавек а я пытаюся ў вас, — дадаў я.

Хлопцы збытажна маўчалі. Потым адзін з іх задуліла працягнуў:

— Бач ты, як атрыманася, вы, лабачны чалавек, ведалі, а мы, тутэйшыя, і не чулі.

— Пра свайго героя, — дадаў я.

— Героя? — завагаў трактарыст. — Герой у нас Марат Казей. Наш адважнік. Пра яго і кнігі напісаны...

Мы яшчэ доўга гутарылі з хлопцамі. І паступова на сэрца калгасны прырасце. Механізатары, мясцовыя жыхары, нічога, ну зусім нічога не ведалі пра свайго героя, пра яго выдатныя людзей, пра гісторыю свайго калгаса.

— Яго робім цяпер. А настане час — будзем вядоўці людзей у лес вялікімі групамі.

— Што скажа на гэта чыгунка? — павярнуўся Мікалай да Ляхоўскага.

— Тут усе гаварылі, па-мойму, правільна, я згодзен з таварышамі. Гэта добра, што мы маем такі цесны кантакт з лагерам ваеннапалонных, усё гэта нам спатрабіцца. Але давайце ўсе, кожны па-свойму, шукаць сувязі з партызанамі...

У новы паход зноў адправіліся ўтрах. На гэты раз трацім быў старэйшы Мікалаеў брат Ілья. Быў ён не малым военачальнікам — перад вайной наслў на кожнай пільцы па два ромбікі. Але ўбачыў яго Мікалай ужо як цывільнага, параненага чалавек. Сустрэўся яны ў бацькі, калі Мікалай, блукаючы па сваіх справах падыўніка ў аддаленым ад горада вёска, зазірнуў у бацькаў кут.

Ілья быў схудлы, пастарэлы, зарос шчачінем так, што і пазнаць было нельга. Размова з ім абдылася каротка, але важная.

— Як думаеш жыць? — спытаў Ілья пасля першых прывітанняў і абдымаў.

— Як жыць, так і думаю жыць, — адказаў Мікалай.

— А як ты жыў?

— Вось разам з Таняй б'ём ворага.

— Як жа вы яго б'це?

— Б'ём, як можам і чым можам. Дзе мінамі, дзе кулямі, а дзе і нажом. Усё залежыць ад абставін.

— Та гэта сур'ёзна?

— Не жаргуюць?

— Дык ты партызан?

— Не ведаю, бо я і назвацца. Хутчэй падпольшчык, бо сам партызан шукаю.

— Нешта я не разумю, — усё яшчэ сумніваўся Ілья. — Адкуль жа ты бярэш зброю?

— У фашыстаў, — спанойна адказаў Мікалай і адхінуў крысо пінжака. На рамяні ў яго вісеў наган і некалькі гранат.

— Ого! — усклінуў Ілья. — Во, пазнаю свайго брата. Калі шчыра прызнацца, я і чакаў сустраць цябе такога. Дык раскажы, што вы там робіце...

— Як у мінудлы раз, цяляў у Суражскі раён. Чутні па-раёнашаму ішлі пра суражскіх партызан.

Наступіла зіма. Суrowa, лютая зіма на перавале 1941—1942 гадоў. Цяпер не збоціць ад абстаіны. Не пойдзем націнкі — даводзіць крэмале торная дарогі. Але гэта і надавала больш надзеі, што партызаны дзе-небудзь сустрачана. Яны ж таксама мусіць на дарогах хадзіць ды ездзіць.

Першую ноч сустраў у вёсцы Курна. Вёска вялікая, на самым беразе ракі. Жыхары прыязна сустраў Мікалая, Таню і Ілью, асабліва, калі дазналіся, што тыя хочучы знайсці партызан.

— Вы далёка не хадзіце, — параў і м гаспадар хаты, у якой яны спыніліся на начле. — Тут недзе, у Шчолбаўскім лесе, і зноў перада мной паўставалі мужныя людзі, што, не шкадуваючы жыцця, ішлі біцца з ворагам.

А на сэрцы была крўда. Крўда на тых, хто забываў, што ўсё, звязанае з гісторыяй нашага народа, з яго подзвігамі і ахвярамі, павіна стаць здымкам падрастаночага пакалення.

М. ЗАМСКІ.

Дзяржынскі р-н.

старэйшай камісіі па раздзелу графскай зямлі. Потым ваяваў з белалаякамі, немцамі, вучыўся на курсах чырвоных камандзіраў у Маскве. Брат Фёдар Паўлавіч быў першым старэйшым мясцовага калгаса...

Расказаў Фёдар Паўлавіч вельмі жыва, з шматлікімі цікавымі дэталі.

— Пра наша Станькава можна кніжку напісаць, — з гонарам гаворыць ён.

— Фёдар Паўлавіч, — цікаўлюся я, — а вас запрашаюць калі-небудзь на сустрэчы з моладдзю?

— Не.

І вось тут падумалася мне, што ёсць у нас людзі, якія любяць хадзіць толькі прапатынымі сцяжкімі. Для іх раз і назаўсёды існуе пералік дазволенага і недазволенага.

У Станькава шануюць памяць Марата Казея. Гэта вельмі і вельмі добра. Але глядзіць, што атрымоўваецца. У сярэдній Станькаўскай школе адкрылі музей, прысвечаны Марату Казею. У школе-інтэрнаце, размешчанай побач, падобны музей збіраюцца адкрыць у красавіку.

Так, Марат Казей — герой. Але ж навошта прысвечаны яму два музеі? Мне здаецца, што ўсё гэта ад нейкай аб'яквыяцы, ад некадашняга думачы, шумачы. Вядома, чэрпачы з ужо адкрытай залатаноснай жылы лягчы, чым шукаць новаю.

Ёсць тут, відаць, і адгалосак даўняй, з тых яшчэ часоў бозі ўсёга таго, што афіцыйна не зацверджана, не апрабавана. Гэтыя людзі разважаюць так: Марат Казей — Герой Савецкага Саюза, пра яго ў кнігах і газетах напісана. Тут не памыліся. А Сцяпан Ануфрыевіч Казей, які схаваў ад фашыстаў калгасную шмільду? Дзе напісана, што ён герой? Тут яшчэ можна і памыліцца. Горка становіцца ад таго, што пра столькіх выдатных, цудоўных людзей мы зноўваем, і не раскаваем пра іх моладзі, не выхоўваем іх на іх прыкладзе. Ды што кажаць, калі на месцы Леніна Станькаўскага сельсавета (гэтага вёска ў гады вайны была знішчана нарымамі разам з усімі жыхарамі) дагэтуль няма помніка.

...Я выязджаў са Станькава позна ўвечары. Дождзі, што імжуў з самімі раніцы, сціх. Вечер нёс з поля пах талага снегу. Я ехаў і уславінаў расказ Фёдара Паўлавіча Батуры. І зноў перада мной паўставалі мужныя людзі, што, не шкадуваючы жыцця, ішлі біцца з ворагам.

А на сэрцы была крўда. Крўда на тых, хто забываў, што ўсё, звязанае з гісторыяй нашага народа, з яго подзвігамі і ахвярамі, павіна стаць здымкам падрастаночага пакалення.

В Е Ч А Р

А з ціхага заходу
Чырвань
Ляцца,
Мякка,
Дрыготка
Не душы
Кладзецца,
Іх узімець.
Знайсці сабе вайсце
І разам са светам
Ляцціць кудысьці.

І пльве жыцце
Светлае такое,
Пльве
Чырваной ракою
Слакавей шчыны,
Слакавей слакою.
І я з ім пльву,
І я з ім пльву,
І я ў ім чыстая
Душой жыўу.
І я над светам

Лячу,
Лячу
І песьнюку
Ціха
Я мармычу
Цыль-цыль,
Та-та-та,
І тут,
І там,
І усюды,
Скрозь
Віно,
Віно...
Няма яго
І ёсць яго,
Чырваное,
Ружовае,
Чыстае віно.
І спрэс—святло.
У ягоны свет,
У свет святла
Пракляў я
След.

У Д А Р О З Е

І скрозь—вечары... Хоць лучына,
Вакалы, паўстанкі... Намгел выглядковы...
І грукаюць колкі, як шасця падковы.
Пулсуюць у жылах і грукаюць ямбы.
О жар вечароў! На агонь вяду іх я.
У вас я згараю. Чаму ж вас шкадуе?

1928 г. Пераклаў з яўрэйскай мовы Г. КІРЛЮКО.

Іван НОВІКАЎ

Так
ПАННАМАСЯ

СТАРОНКІ З АПОВЕСЦІ «ВЕРНАСЦЬ»

Пятро ўзрадаваўся як дзіця, калі Мікалай і Таня паўсталі на парозе агоннай кватэры. Ён ускаччы з услончыка і кінуўся насустрач.

— Нарэшці! — выгукнуў ён і працягнуў руку. — А я думаў, што і не убачымся. Чаго ж вы так доўга баяліся?

— Так атрыманася, — адказаў Мікалай. — Дарэмна ногі білі.

— Так і не натрапілі?

— Не натрапілі...

— Дык што ж рабіць будзем? А тут мы ў лагера ваеннапалонных працавалі. Усё гэтава, каб вывучыць некалькі тысяч чалавек. Толькі зброя патрэбна — цэлю дзевяць выстам. Разумеш, Мікалай? Дзіўна сваю можаў скалаціць Хлопцы ўсе баваўны, пакатавалі фашысцкіх радоў, гатовы глоткі іх перагрызці. Сіла Ды — вы сядзіце, з дарогі ж, поўна...

— Дыкуем, мы яшчэ ў чора вечарам прыйшлі, — сказала Таня, уладкоўваючыся на табурэты. — Іра дзе?

— Я паслаў яе па адной справе да Ляхоўскага. Справа павіна быць... Дык што з палоннымі? Не ведаю... Цяпра прыязнеў Мікалай.

Давай увечары зборымся ў Яўрэйні і парымся. Актыўна нашых палкішам. Што яны кажуць? Такую справу адзін я рашаць не адважваюся. На нараду з'явіцца кіраўнікі ваяваў.

(Заканчэнне, Пачатак у №№ 21, 22, 23).

Такое дапусцілася рэдка — канспірацыя патрабавала, каб яны як мага радзей сустракаліся. Але справу вызвалення тысяч палонных адзін кіраўнік групы вырашыць не мог, і ўсе лічылі, што траба параіцца калектывуна.

— Колькі ў нас зброі? — спытаў Мікалай і абвёў усіх вачыма.

Кожны назваў сваю лічбу. Атрыманася небагата — некалькі дзесяткаў вытываю, аўтаматаў, пісталетаў. Дык яны ж і самі патрэбны, не застаюцца ж з голымі рукамі. А фашыстаў у горадзе — тысяч дзесяць — пятнаццаць.

— Калі вывесці ўсіх, — разважаў уголас Мікалай, — траба іх карміць. А дзе мы возьмем харч на тысячы чалавек? Без зброі ў немцаў не возьмеш. А насельніцтва не гатовы перанарміць такую армію. Галодныя вымушаны будучы слай браць ежу ў сялян. Так мы скампаруем партызан. Можна ёсць яны-небудзь слухныя прапановы? Што думаеш ты, Ваня?

— Што я магу сказаць? Калі паглядзіць на справу з аднаго боку — траба абавязкова вывесці хлопцаў з лагера, пакуючы яны там жудасна. А калі разважаць сур'ёзна, то выведзеш іх на паргубель і толькі. Такія ўбачы не застаюцца незабыванымі, фашысты абавязкова пашлюць супраць уцекачоў рэгулярныя часці. А мы іх чым сустранем? Пісталетаў ды вытываючых супраць гармат і мінамётаў? Не густа будзе. І самі дарма агнем, і людзей пад кулі паставім. Вось яны мае меркаванні.

Федзя Мехуў, які ўвесь час сядзеў моўчкі, раптам падняў руку:

— Коля, дай мне слова.

— Гавары.

— Мне здаецца, што мы падобны на таго селяніна, якому сказаў: «Колькі зямлі аб'яквыш, столькі і будзе табе». Ён бег, бег, пакуль не аваліўся ў баразэнку і не працягнуў ногі. І тады аказалася, што зямлі яму траба ўсёго два метры. Скажыце, чаму мы павіны вызваляць адразу некалькі тысяч чалавек, калі не можам гарантаваць ім сапраўдную баявую дзейнасць у партызанскіх атрадах? Ці не лепш будзе на першым часе, пакуль у нас няма сувязі з партызанамі, выведзіць на волю па аднаму па двое, у крайнім выпадку па некалькі чалавек і ўдакоўваць іх у горадзе ці ў наваколных вёсках? У пэўны момант мы зможам пераправаць іх у атрад. Мы не павіны брацца за неральныя справы, каб не загубіць тое, што

ужо робім цяпер. А настане час — будзем вядоўці людзей у лес вялікімі групамі.

— Што скажа на гэта чыгунка? — павярнуўся Мікалай да Ляхоўскага.

— Тут усе гаварылі, па-мойму, правільна, я згодзен з таварышамі. Гэта добра, што мы маем такі цесны кантакт з лагерам ваеннапалонных, усё гэта нам спатрабіцца. Але давайце ўсе, кожны па-свойму, шукаць сувязі з партызанамі...

У новы паход зноў адправіліся ўтрах. На гэты раз трацім быў старэйшы Мікалаеў брат Ілья. Быў ён не малым военачальнікам — перад вайной наслў на кожнай пільцы па два ромбікі. Але ўбачыў яго Мікалай ужо як цывільнага, параненага чалавек. Сустрэўся яны ў бацькі, калі Мікалай, блукаючы па сваіх справах падыўніка ў аддаленым ад горада вёска, зазірнуў у бацькаў кут.

Ілья быў схудлы, пастарэлы, зарос шчачінем так, што і пазнаць было нельга. Размова з ім абдылася каротка, але важная.

— Як думаеш жыць? — спытаў Ілья пасля першых прывітанняў і абдымаў.

— Як жыць, так і думаю жыць, — адказаў Мікалай.

— А як ты жыў?

— Вось разам з Таняй б'ём ворага.

— Як жа вы яго б'це?

— Б'ём, як можам і чым можам. Дзе мінамі, дзе кулямі, а дзе і нажом. Усё залежыць ад абстаіны.

— Та гэта сур'ёзна?

— Не жаргуюць?

— Дык ты партызан?

— Не ведаю, бо я і назвацца. Хутчэй падпольшчык, бо сам партызан шукаю.

— Нешта я не разумю, — усё яшчэ сумніваўся Ілья. — Адкуль жа ты бярэш зброю?

— У фашыстаў, — спанойна адказаў Мікалай і адхінуў крысо пінжака. На рамяні ў яго вісеў наган і некалькі гранат.

— Ого! — усклінуў Ілья. — Во, пазнаю свайго брата. Калі шчыра прызнацца, я і чакаў сустраць цябе такога. Дык раскажы, што вы там робіце...

— Як у мінудлы раз, цяляў у Суражскі раён. Чутні па-раёнашаму ішлі пра суражскіх партызан.

Наступіла зіма. Суrowa, лютая зіма на перавале 1941—1942 гадоў. Цяпер не збоціць ад абстаіны. Не пойдзем націнкі — даводзіць крэмале торная дарогі. Але гэта і надавала больш надзеі, што партызаны дзе-небудзь сустрачана. Яны ж таксама мусіць на дарогах хадзіць ды ездзіць.

Першую ноч сустраў у вёсцы Курна. Вёска вялікая, на самым беразе ракі. Жыхары прыязна сустраў Мікалая, Таню і Ілью, асабліва, калі дазналіся, што тыя хочучы знайсці партызан.

прыязна сустраў Мікалая, Таню і Ілью, асабліва, калі дазналіся, што тыя хочучы знайсці партызан.

— Вы далёка не хадзіце, — параў і м гаспадар хаты, у якой яны спыніліся на начле. — Тут недзе, у Шчолбаўскім лесе, і зноў перада мной паўставалі мужныя людзі, што, не шкадуваючы жыцця, ішлі біцца з ворагам.

Пачалося вандраванне вакол таго Шчолбаўскага лесу. Лес вялікі — цягнуцца на многа кіламетраў. Зімовыя дарогі не мечаныя — хто куды іх пракаваў, невядома. З балыяна раптам сарвецца санная дарога і нурне ў лясныя нетры — угадай, куды вядзе яна? — можа ў вёску, можа ў далёкі лясны пасёлак, а можа і проста на распырбы, а то і на партызанскую базу.

Блукалі Мікалай, Ілья і Таня цэлы дзень, выблілі з сіл, а выніку ніякіх.

Навалілася ноч. Трэба было правацца да жылы. Мікалай выцягнуў з кішані белую павязку паліцэйскага падперазаў фуфайку рамянем з пісталетам.

— Навошта? — спытаў яго Ілья.

— Можна цяпер партызанам заўважыць нас — падумаюць, што палліца.

— І то праўда. Толькі б сустраць, а там перанаме іх, хто мы такі.

На гэты раз жыхары адной маленькай лясной вёскачкі сустраў іх наспірожана, хоць у начле і не адмовілі.

— Партызаны ў вёсцы баяваюць? — спытаў Мікалай у гаспадар хаты.

— Я

